

Terugblik en vooruitblik

Terugblik

Afgelopen jaar heeft de werkgroep “Regie op leermiddelen” van het programma “Doorpakken op digitalisering” al een aantal stappen gezet die een bijdrage leveren aan het programma zoals dat beschreven staat op de website van saMBO-ICT.

Op Spoor 1 is er een Programma van Eisen (PvE) opgeleverd waarmee MBO-instellingen en/of opleidingsteams een invulling kunnen geven aan het leermiddelenbeleid binnen hun school. Het PvE is op een abstract niveau beschreven en behoeft een verdere toelichting en concretisering om dit tot een bruikbaar instrument te maken voor de verschillende scholen. Het document geeft de functionele wensen en eisen weer en dienen nog een vertaling te krijgen naar de technische eisen die gesteld worden aan de publieke- en private platforms.

Op Spoor 2 binnen “Regie op leermiddelen” is bezig met het vergroten van de beschikbaarheid van flexibele en eigentijdse leermiddelen. De focus heeft het afgelopen jaar vooral gelegen op het stimuleren van het gebruik en het in gezamenlijkheid ontwikkelen van open leermiddelen. Hierin is de stand van zaken geïnventariseerd via het onderzoek “Open leermiddelen in het VO en MBO” en is er kennis en ervaring gedeeld met het Hoger Onderwijs via de SIG Open Education en met het Versnellingsplan “Naar digitale (open) leermiddelen” van SURF. Daarnaast zijn er pilots opgestart of worden gevolgd waarin scholen, al dan niet met andere publieke partijen, bezig zijn met het gezamenlijk ontwikkelen van (open) leermiddelen. Deze pilots helpen bij het verkrijgen van inzichten in de benodigde randvoorwaarden die nodig zijn om duurzaam invulling te geven op het gebied van het sectoraal breed ontwikkelen van (open) leermiddelen. Op gebied van de infrastructuur voor open leermiddelen zijn er verkennende gesprekken geweest met de publieke leveranciers (Kennisnet en deels SURF) om deze verder te verbeteren.

Naast de lopende activiteiten binnen het programma “Regie op leermiddelen” zijn er rond de zomervakantie 2021 sector overstijgende projecten gestart die zich voornamelijk richten op de publiek-private infrastructuur en de gezamenlijke publieke waarden. Deze projecten hanteren vrijwel geheel dezelfde uitgangspunten die gelden binnen Regie op leermiddelen en hebben dezelfde doelstellingen. Binnen het MBO is er een bestuurlijk overleg ontstaan waarbij bestuurders die vanuit hun verantwoordelijkheid voor een deel van het leermiddelenbeleid periodiek bij elkaar komen en integraal de ontwikkelingen met elkaar bespreken en afstemmen.

Vooruitblik

Ontwikkelingen op het gebied van leermiddelen stoppen niet na afloop van het programma Doorpakken op digitalisering en ook de realisatie van de gewenste infrastructuur zal niet gerealiseerd zijn voor eind 2022. Ook is het niet vanzelfsprekend dat de opgeleverde producten en inzichten vanzelf de weg naar de instellingen weten te vinden.

De focus van Regie op leermiddelen voor de resterende tijd van het programma komt te liggen op het gereedmaken van de ondersteunde middelen waarmee scholen aan de slag kunnen met het leermiddelenbeleid en het gezamenlijk maken van (open) leermiddelen. Daarnaast dient er veel aandacht te komen voor de communicatie naar de scholen om met leermiddelen en -beleid aan de slag te gaan. Ook ontwikkelingen binnen Doorpakken op digitalisering die raakvlakken hebben met de andere onderdelen, zoals modularisering, studiedata en microcredentialing zullen in een logische lijn worden gebracht.

De borging en continuïteit van de opgeleverde resultaten zullen in deze periode nadrukkelijk aandacht krijgen, zodat ook na 2022 nieuwe ontwikkelingen opgepakt kunnen worden en de nog lopende projecten blijven passen in de uitgezette koers.

In dit document worden de activiteiten beschreven die gedurende de resterende looptijd van het programma Doorpakken op digitalisering door de werkgroep Regie op leermiddelen worden gerealiseerd. Hierbij ligt in 2021 voornamelijk de focus op het ontwikkelen van de ondersteunende materialen en in 2022 het implementeren van de producten en naar de borging om hiermee toekomstbestendige regie op leermiddelen vanuit het MBO te kunnen realiseren.

Inhoudsopgave

Terugblik en vooruitblik.....	1
Terugblik	1
Vooruitblik	2
Inhoudsopgave	3
Spoor 1: Platform.....	4
Opgeleverde resultaten.....	4
Doelstellingen	4
Spoor 2: Leermiddelen	6
Opgeleverde resultaten.....	6
Doelstellingen	7

Spoor 1: Platform

Een integraal leermiddelenbeleid wordt een noodzakelijkheid in de nabije toekomst. De complexiteit van regelgeving, flexibilisering van het onderwijs, open leermiddelen en de leermiddelenketen vragen om centrale sturing om voor iedere student en docent de leermiddelen op een praktische wijze te kunnen gebruiken. In het Programma van Eisen worden de functionele wensen op een abstract niveau beschreven. Om het mogelijk te maken dat iedere school hierin zijn eigen keuzes kan maken, richt deze pijler zich op het aanreiken van handvatten om het leermiddelenbeleid in de school en onderwijsteam vorm te kunnen geven. Vanzelfsprekend maakt een school en opleiding zijn eigen keuzes op dit gebied.

Opgeleverde resultaten

Afgelopen jaar heeft de werkgroep op spoor 1 het Programma van Eisen opgeleverd. Deze is mede tot stand gekomen door gesprekken met de verschillende distributeurs en de GEU (de brancheorganisatie voor aanbieders van leermiddelen, toetsen en educatieve dienstverlening in Nederland).

Het PvE is door de Algemene Ledenvergadering van de MBO-raad vastgesteld en hierna tijdens verschillende conferenties gepresenteerd aan de scholen in het Nederlandse MBO. Daarnaast is het PvE een terugkerend onderwerp van gesprek bij het Netwerk leermiddelenbeleid en schoolkosten van saMBO-ICT, die zich richten op kennisdeling en het uitwisselen van ervaringen op het gebied van leermiddelenbeleid en hierin afstemmen met het JOB en het Ministerie van OCW. Daarnaast is het PvE besproken met de Gebruikersgroep ECK, welke zich bezig houdt met het behartigen van de belangen van de scholen binnen de publiek-private infrastructuur van leermiddelen (Edu-K).

Doelstellingen

Binnen spoor 1 wordt er gedurende de resterende looptijd van het programma gewerkt aan de volgende doelstelling:

“Het opstellen van een handreiking waarmee scholen een visie op het leermiddelenbeleid kunnen formuleren en van hieruit een eigen leermiddelenbeleid kunnen opstellen en realiseren.”

Om deze doelstelling te bereiken wordt er gewerkt aan de volgende onderdelen:

- 1) Het opstellen van een handreiking voor scholen, waarmee ze binnen de organisatie met alle stakeholders het gesprek kunnen voeren om daarmee een visie op leermiddelenbeleid op te stellen;

- 2) Het opstellen van een handreiking voor scholen waarmee ze het integrale leermiddelenbeleid binnen de school vorm kunnen geven vanuit de verschillende invalshoeken van de stakeholders (bestuurders, management, inkoop, docentenprofessionalisering, leermiddelencoördinatoren, docenten die leermiddelen selecteren en studentenraden);
- 3) Het inrichten van de informatievoorziening en het opstellen van een adoptiestrategie richting de scholen voor de implementatie van leermiddelenbeleid;
- 4) Het realiseren van een instrument waardoor er binnen het MBO inzicht komt in de stand van zaken rondom de kosten en het gebruik van leermiddelen (LAT2.0);
- 5) Het opstellen van uitgangspunten voor het ontwikkelen en gebruiken van leermiddelen in samenhang met andere gebieden binnen Doorpakken op digitalisering, zoals docentenprofessionalisering, modularisering en microcredentialing en studiedata;
- 6) Het formuleren van uitgangspunten en het bewaken van deze uitgangspunten binnen de sector overstijgende samenwerkingsverbanden en/of -projecten op het gebied van de publiek-private infrastructuur (Koppelpunt Catalogusinformatie, Onderwijsstandaarden vanuit Edu-K en Edurep/Wikiwijs Vinden);
- 7) Het overdragen van de opbrengsten van de werkgroep op het gebied van visie- en beleidsvorming naar het Netwerk leermiddelenbeleid en schoolkosten om hiermee de continuïteit te waarborgen.

Spoor 2: Leermiddelen

Het gebruik en maken van open leermiddelen is in het MBO al aan de orde en neemt in de toekomst steeds meer toe. Het kan een goede aanvulling of zelfs vervanging zijn van het bestaande commerciële aanbod. Het onderzoek “Open leermiddelen in het VO en MBO” geeft een goede indruk van de huidige stand van zaken en de uitdagingen die er liggen om het gebruik hiervan verder toe te laten nemen. Met name op het gebied van docentenprofessionalisering en het gezamenlijk ontwikkelen en uitwisselen van open leermiddelen binnen het MBO (vakcommunities) is nog forse winst te behalen. Een andere belemmering die wordt beschreven is de visie op open leermiddelen binnen de scholen en de facilitering van de docenten om hier stappen in te zetten. Ook aan de publieke infrastructuur van open leermiddelen is nog ruimte voor verbetering. Op spoor 2 wordt gedurende de resterende tijd gewerkt aan het creëren en verbeteren van de randvoorwaarden, waardoor open leermiddelen een prominentere plaats gaan innemen in het totaal aanbod van leermiddelen.

Opgeleverde resultaten

Het afgelopen jaar heeft de werkgroep op spoor 2 zich voornamelijk bezig gehouden met het verzamelen van inzichten en kennis op het gebied van open leermiddelen. Bij verschillende conferenties zijn er presentaties verzorgd om het thema open leermiddelen onder de aandacht te brengen.

Onderzoek “Open leermiddelen in het VO en MBO”

In samenwerking met Kennisnet is het onderzoek “Open leermiddelen in het VO en MBO” uitgevoerd. Hieruit zijn in hoofdlijnen de volgende conclusies te trekken:

- Het ontbreekt aan kennis over de vindbaarheid van open leermiddelen;
- Men kan de kwaliteit van de open leermiddelen moeilijk bepalen;
- Kennis op gebied van het (gezamenlijk) maken en het delen van open leermiddelen is nog onvoldoende;
- Het ontbreekt aan facilitering om open leermiddelen te maken.

Kennisdeling

Met het HO is er periodiek overleg over de stand van zaken en actuele inzichten die er opgedaan zijn vanuit de SIG Open education en een afvaardiging van het Versnellingsplan van SURF. De SIG heeft al veel kennis opgedaan, waar het MBO prima gebruik van kan maken. Doordat de platforms van het HO gebouwd zijn op de infrastructuur van SURF en die van het MBO op de infrastructuur van Kennisnet worden er verschillende platforms gebruikt wat gezamenlijk optrekken lastig maakt. De systemen kennen wel eenzelfde ‘achterkant’, waardoor de uitwisseling tussen de platforms en de uniformering van de standaarden binnen de platforms in gezamenlijkheid kan plaatsvinden.

Facilitering om open leermiddelen te maken

Er is een samenwerkingsverband opgericht om gemeenschappelijk open leermiddelen te kunnen maken via een uniform platform (Xerte). Dit samenwerkingsverband is bezig met het maken van uniforme sjablonen om makkelijk elkaars geproduceerde leermiddelen te kunnen delen. Daarnaast is er in Wikiwijs een repository ingericht waarin scholen elkaars ontwikkelde leermiddelen kunnen delen. De eerste aanzet tot een gebruikersgroep om de kennis en ervaringen te delen alsmede om de doorontwikkeling van Xerte te stimuleren is gaande.

Verbeteren vindbaarheid open leermiddelen

Om de open leermiddelen beter te kunnen vinden is een basisinrichting gemaakt om onderwijsvideo's vindbaar te maken binnen de repository van Wikiwijs. De doorontwikkeling hiervan moet nog verder plaatsvinden. Voor Xerte is een repository beschikbaar en er is binnen Wikiwijs een eerste aanzet gemaakt om de vindbaarheid van open leermiddelen te vergroten middels de themapagina's. Deze onderdelen zijn in de basis gereed, maar behoeven nog aandacht om dit verder uit te bouwen.

Ontwikkelgroepen

Binnen het MBO zijn er, mede door de werkgroep, ontwikkelgroepen ontstaan die gezamenlijk open leermiddelen kunnen gaan ontwikkelen. Deze ontwikkelgroepen worden in pilotvorm gevolgd en ondersteund om te zien in welke mate zij een belangrijke rol kunnen gaan vervullen bij het ontwikkelen van open leermiddelen. De borging van de continuïteit en kwaliteit is middels een theoretisch kader verkend en geïnventariseerd, maar nog niet geïmplementeerd.

Momenteel zijn er de volgende pilots lopende:

- Zorgtechnologie;
- Schoonheidsverzorging en ondernemerschap van schoonheidsverzorging.

Open Education Week

Tijdens de OEW zijn er vanuit het MBO verschillende blogs en interviews geplaatst en via sociale mediakanalen gedeeld. De deelname hieraan is voornamelijk bedoeld ter promotie van het gebruiken en gezamenlijk maken van open leermiddelen.

Doelstellingen

Het onderzoek over open leermiddelen heeft inzichten opgeleverd om het maken en gebruiken van open leermiddelen verder te stimuleren. Binnen spoor 2 wordt er vanaf heden tot aan het einde van het programma gewerkt aan de volgende doelstelling:

“Het creëren van randvoorwaarden waardoor het gebruiken en (gezamenlijk) ontwikkelen van open leermiddelen bijdraagt aan het flexibiliseren van het leermiddelenaanbod in het Nederlandse MBO.”

Om dit te kunnen realiseren wordt er gedurende de rest van het programma aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- 1) Het opstellen van een Programma van Eisen voor de publieke infrastructuur op het gebied van open leermiddelen en het bewaken van deze uitgangspunten binnen de sector overstijgende samenwerkingsverbanden en/of -projecten op het gebied van de publieke infrastructuur;
- 2) Het opstellen van een handreiking om binnen scholen beleid te ontwikkelen en implementeren op het gebied van gebruik en (instellingsoverstijgend) ontwikkelen van open leermiddelen;
- 3) Het inrichten van een informatievoorziening en het opstellen van een adoptiestrategie richting de scholen voor het gebruik en ontwikkelen van open leermiddelen en het opzetten van communities (eventueel door het ontwikkelen van scholingsprogramma's);
- 4) Het inventariseren van de behoefte aan een open videocontent platform, inclusief het opstellen van functionele wensen en eisen. Afhankelijk van de uitkomst het eventueel starten van een pilot of deze wensen overdragen aan een sector overstijgend project (bijv. Groeifonds);
- 5) Het versterken van samenwerking tussen de scholen en de MBO-eigen "uitgeverijen" door het initiëren van pilots en het aangaan van samenwerkingsverbanden tussen de scholen en de eigen 'uitgeverijen';
- 6) Het inrichten van een duurzame plek voor kennisdeling en ervaringsuitwisseling en het stimuleren van (toekomstige) ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld extended reality leermiddelen, open education, gebruikersgroepen;
- 7) Het stimuleren van het gezamenlijk ontwikkelen van open leermiddelen door middel van het volgen en eventueel faciliteren van de samenwerkingsverbanden;
- 8) Bijdragen aan de promotie, kennisdeling en ontwikkelingen van open leermiddelen tijdens de Open Education Week;